

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРЕЛИМИНАРНУ ИДЕНТИФИКАЦИЈУ ЖРТАВА ТРГОВИНЕ ЉУДИМА – ОБРАЗОВАЊЕ

Како се жртве трговине људима ретко обраћају саме за помоћ, откривање трговине људима и подршка жртвама трговине људима у великој мери зависе од способности професионалца запослених у јавним институцијама и грађана да препознају знаке трговине људима. Откривање жртве трговине људима почиње са забринутошћу/сумњом да је неке потребна помоћ. Овај сет индикатора креиран је да запосленима у образовним установама омогући да лакше препознају симптоме који могу да указују на трговину људима. Сет индикатора прате и смернице за поступање у тим ситуацијама, како би адекватно заштитили своје ученике. Не постоје карактеристични знаци, индикатори трговине људима, и некада они могу да буду веома општи, заједнички за насиље и злостављање, а некада и само изражено сиромаштво и конфликт у породици могу да представљају ризик који касније доводи до уласка ученика у експлоатацију. Присуство или одсуство једног или више индикатора само по себи нити потврђује нити оповргава могућност да је особа у ланцу трговине. Потребна је процена целокупне животне ситуације особе. Исто тако, ни особа код којих је присутно неколико индикатора не мора нужно да буде жртва трговине људима, али може да има друге озбиљне проблеме/ потребе за које јој је потребна професионална помоћ.

Индикатори су организовани у односу на домене понашања/ситуација које могу да укажу да се ради о трговини људима. У том смислу индикатори су прилагођени свакодневном раду и функционисању професионалаца. Индикатори обухватају следеће области:

1. Понашање ученика у школи
2. Понашање родитеља у школи
3. Здравствено стање ученика
4. Изглед ученика
5. Понашање ученика генерално
6. Комуникација и садржај комуникације
7. Успостављање односа и друштво
8. Породични живот, услови живота ученика
9. Самоидентификација

У оквиру сваког домена индикатори су организовани у оквиру два нивоа, при чему су у зависности од интензитета рангирани у три степена. На првом нивоу су општи индикатори који указују на само понашање/карактеристику ситуације који су упадљиви без саме процене, а други ниво индикатора односи се на конкретна понашања и карактеристике ситуације које у мањој или већој мери могу да указују на трговину људима. На пример, први индикатор у оквиру домена који се односи на понашање ученика у школи је: „Ученик често касни у школу и изостаје из школе“. Ученик може због много разлога да изостаје из школе, где је изостајање због нпр. радне експлоатације много ређе у односу на друге разлоге. Ипак, уколико ученик изостаје из школе, наставник може да анализира разлог и начин кашњења. Уколико ученик изостаје из школе на почетку и на крају школске године, онда то може да буду јак индикатор трговине људима, односно радне експлоатације кроз сезонске послове и у том случају препоручено је информисање надлежног центра и/или полиције. Овај пример указује да сама трговине људима може да се испољи кроз различита, често на први поглед безазлена понашања и ситуације. У односу на интензитет, индикатори су обележени са три боје. Боје имају следеће значење:

- ▣ Слаб индикатор - Препоручено реаговање у оквиру школе, детаљније процена понашања и ситуације.
- ⦿ Умерен индикатор – Препоручено реаговање у оквиру школе и обавештавање центра за социјални рад или других институција у заједници у циљу размене информација.
- ▲ Јак индикатор - Препоручено хитно информисање надлежног центра за социјални рад или/и полиције који даље поступају у складу са својим надлежностима

Листа индикатора

ПОНАШАЊЕ УЧЕНИКА У ШКОЛИ

1. Ученик често касни у школу и изостаје из школе.
- Ученик често касни у школу.
 Ученик не даје објашњење зашто касни, одбија да да одговор или даје одговоре који су очигледно нетачни.
 Ученик се без објашњења није појавио цео дан у школи.
 Ученик изостаје из школе зато што мора да ради или да брине о члану породице.
 Ученик повремено изостаје из школе по неколико дана без оправдања.
 Ученик изостаје из школе на почетку и крају школске године.
2. Ученик има лош успех у школи.
- Успех ученика је изразито испод просека/има углавном недовољне и довољне оцене.
 Ученик сматра да не може да уради добро ниједан задатак, одустаје и када наиђе на најмање препреке.
 Нови ученик вишег календарског узраста не зна да чита и пише, односно нема основна знања неопходна за праћење наставе која одговара његовом календарском узрасту.
 Нагли пад успеха ученика.
3. Ученик је често уморан и декоцентрисан у школи.
- Ученик није концентрисан на предавање, не може да понови ни оно што је наставник управо рекао.
 Ученик је често уморан и заспи на часу.
4. Ученик не учествује у активностима у којима могу да се открију модрице/повреде.
- Ученик не учествује на физичком, не пресвлачи се са другом децом.
 Ученик избегава систематске прегледе.

ПОНАШАЊЕ РОДИТЕЉА У ШКОЛИ

5. Родитељи нису заинтересовани за образовање детета.
- Родитељи се не појављују на родитељским састанцима.
 Родитељи нису заинтересовани за успех ученика у школи, наставник не може да успостави сараднички однос.
 На родитељске састанке долазе рођаци ученика или друге особе које нису родитељи ученика.
 Родитељи се не одазивају на позив школе.
 Низак ниво родитељске контроле и подршке за образовање детета (нпр. родитељи не знају шта дете ради ван школе, не знају да дете не долази у школу, не долазе у школу).
6. Особа која се представља одговорном за ученика нема сва лична документа потребна да ученик оствари различита права у школи/приликом уписа у школу.
7. Ученика у школу стално доводе и из школе одводе особе које нису родитељи детета или нису познате наставницима.

ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ УЧЕНИКА

8. Ученик је слабог здравља и има неуобичајене здравствене проблеме.
- Ученик је лошег општег здравственог стања, неухрањен.
  - Ученик се жали на болове у стомаку или друге тегобе за које нема видљивог разлога, или на главобољу.
  - Ученик је изразито исцрпљен, неиспаван, стално малаксао.
  - Ученик дуго има здравствене проблеме који се лако лече.

9. Ученик има неспецифичне повреде, које могу бити карактеристичне за физичко насиље.

- Ученик има тетоваже, жигове који су неуобичајени за узраст.
- На ученику су видљиви трагови опекотина, вишеструке модрице, ожиљци и друге сличне повреде и знаци самоповређивања.
- Ученик има преломе костију, зуба, почупану косу и друге сличне повреде.
- Ученик има повреде и здравствене проблеме које нису карактеристичне за његов узраст.

10. Ученик показује знаке употребе психоактивних супстанци

- Ученик показује знаке употребе алкохола и дроге (цакле се очи, црвене очи, тресе се...).
- Ученику неко други даје алкохол, дрогу, убеђује га да узима психоактивне супстанце.

ИЗГЛЕД УЧЕНИКА

11. Ученик одудара од вршњака у погледу облачења и изгледа.

- Ученик углавном долази у школу у истој гардероби.
- Гардероба ученика је прљава и неуредна, генерално одаје утисак хигијенске запуштености.
- Ученик се не облачи у складу са временским приликама, поготово зими (нема јакну, топле ципеле).
- Ученик не поседује предмете карактеристичне за његов узраст (школски ранац, прибор за рад, свеске, кључ од куће, играчке...)
- Ученик се облачи изражено еротизовано (јака шминка, веома кратке сукње, уске панталоне...).
- Ученик стално носи гардеробу која покрива цело тело.

12. Долази до нагле промене у облачењу и изгледу ученика.

- Ученик одједном почиње да носи скупу гардеробу, има много новца.
- Ученик одједном почиње да буде неуредан, алкав, да не води рачуна о физичком изгледу.

ПОНАШАЊЕ УЧЕНИКА ГЕНЕРАЛНО

ПОВУЧЕНО ПОНАШАЊЕ/ПРИСУТАН СТРАХ

13. Ученик је често збуњен и несигуран.

- Ученик се плаши да говори, прави дуге паузе у говору и несигуран је.
- Ученик даје опречне, неконзистентне или нелогичне информације и изјаве.
- Ученик мења исказе на поновљено постављена питања везана за одређене догађаје.
- Ученику је тешко да да одговор који се односи на разлоге за његово/њено понашање.

14. Ученик је повучен, изгледа уплашено и када нема видљивог разлога.

- Ученик изгледа уплашено, анксиозно у контакту са вршњацима.
- Ученик не учествује у групним активностима у школи.
- Ученик је равнодушан и незаинтересован за друштво и школу.

- Ученик не ступа у комуникацију ни са ученицима ни са наставницима.
- Ученик изгледа као да се плаши од родитеља.
- Ученик мења понашање у присуству одраслих, непознатих особа и постаје упадљиво миран, ћутљив, уплашен.
- Ученик избегава физички контакт, тргне се или повлачи се када неко покушава да му приђе.

15. Ученик ретко успоставља контакт очима приликом разговора.

НЕАДЕКВАТНЕ РЕАКЦИЈЕ У ОДНОСУ НА СИТУАЦИЈУ

16. Ученик има бурне и неубичајене реакције и према ученицима и према наставницима

- Ученик бурно реагује на благе критике, на задиривање.
- Ученик има нападе љутње и агресивног понашања без разлога.
- Ученик има нападе панике, страха.
- Ученик има велику и наглу промену у понашању, некада контрадикторно понашање.
- Ученик се понаша неприродно срећно и када за то нема разлога.
- Ученик реагује отимањем и агресивно када га неко додирне.

17. Ученик генерално не верује другима, одбацује савете и одбија сарадњу

- Ученик сматра да нико не може да га разуме.
- Ученик одбија добронамерне савете и некада их тумачи као напад.
- Ученик реагује интензивном љутњом и бесом када неко покуша да му помогне и одбија помоћ.
- Ученик не жели да сарађује/разговара са наставницима, запосленима у школи, нити да пружи било какве одговоре ако је упитан за дешавања ван школе.

18. Ученик избегава контакте са наставницима, школским полицајцем.

- Ученик активно и континуирано избегава контакте са наставницима.
- Ученик избегава школског полицајца.

19. Ученик не прихвата одговорност када уради нешто неприхватљиво.

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ И ПОНАШАЊЕ КОЈЕ НИЈЕ У СКЛАДУ СА УЗРАСТОМ

20. Понашање ученика је високо сексуализовано.

- Ученик има профил на друштвеним мрежама који је изразито сексуалне природе, са специфично провокативним фотографијама.
- Говори се да ученик пружа сексуалне услуге/да је „лак за секс“.

21. Ученица је трудна или је имала прекид трудноће.

- Ученица је трудна.
- Ученица има нежељену трудноћу.
- Прича се да је ученица имала један или више абортуса.

22. Ученик се често понаша на несмотрен и ризичан начин.

- Ученик некритички верује другима, запада у незгодне ситуације због других.
- Ученик показује делинквентно понашање/у сукобу је са законом.
- Ученик често бежи од куће или проводи неколико дана ван куће без објашњења.

▲ Ученик не жели да живи са породицом и живи код особа које нису познате другим родитељима или ученицима.

23. Ученик је покушао самоубиство или има намеру да изврши самоубиство.

КОМУНИКАЦИЈА И САДРЖАЈ КОМУНИКАЦИЈЕ

24. Ученик слабо разуме, односно не разуме, или не говори језик државе чија документа има.

25. Ученик користи изразе и говори о темама које нису карактеристичне за узраст.

Ученик говори о честим путовањима на краће дестинације и о проводу, ноћном животу, а то није у складу са узрастом.

 Ученик изговара термине који се односе на сексуалну индустрију, прича о начину како се узима дрога

26. Ученик говори о томе да ће ускоро живети у луксузу или отићи из места у којем живи.

27. Родитељ или друга особа не дозвољавају комуникацију са учеником или покушавају да контролишу ученика.

 Родитељи или друга особа инсистирају да говоре у име ученика.

 Родитељи или друга особа захтевају да нико не разговара са дететом у школи ни о чему другом осим о школском градиву.

▲ Изгледа као да ученик не може слободно да успоставља контакте и комуницира са вршњацима/наставницима без знања друге особе.

▲ У друштву ученика је скоро увек друга особа која као да га прати.

28. Ученик одбија да говори о основним анамнестичним подацима, или су одговори јако штурни.

 Ученик избегава да одговори и на најједноставнија питања, као што су где и када је рођен.

 Делује као да је ученик научио унапред шта треба да каже/одговара по аутоматизму.

▲ Ученик не пружа одговор на детаљнија питања о томе шта је радио, дешавањима, о особама које спомиње, о заједници у којој живи, како проводи слободно време или даје неадекватне одговоре и прави грешке.

29. Ученик не познаје заједницу, не одговара на питања која се односе на карактеристике заједнице у којој живи

Ученик не зна адресу на којој станује

Ученик не зна за различите играонице, спортске терене, клубове и друга места где се окупљају деца његовог узраста.

Ученик нема оријентацију у заједници, не зна где су важне јавне установе.

УСПОСТАВЉАЊЕ ОДНОСА И ДРУШТВО

30. Ученик тешко успоставља односе и нема блиске пријатеље међу вршњацима.

Односи које ученик успоставља кратко трају и површни су.

Ученик нема блиског пријатеља, нити много пријатеља међу вршњацима.

Други ученици избегавају ученика

31. Ученик је у друштву са непознатим или значајно старијим особама.

- Ученик је са дечком/девојком који је значајно старији.
- Ученик је са дечком/девојком којег родитељи и пријатељи ученика не познају.
- Ученик је често у друштву са значајно старијим особама, особама које други ученици не познају.

ПОРОДИЧНИ ЖИВОТ/УСЛОВИ ЖИВОТА УЧЕНИКА

32. У породици детета су присутни конфликти, могуће насиље у породици.

- Честе свађе и сукоби у породици родитеља.
- Родитељи су насилни према детету, кажњавају га и имају негативан однос према њему.

33. Родитељ приморава дете на рад или изјављује да је дете радно ангажовано.

34. Дете не живи са родитељима и не познаје добро особе са којима живи.

35. Дете не може да их успостави иако то жели.

САМОПРОЦЕНА

36. Ученик се обраћа за помоћ у вези са неком врстом експлоатације, насиља или сличним проблемом.

